

Brevgranskning

Anmälan

I en anmälan, som kom in till JO den 8 september 2008, framförde AA klagomål mot Kriminalvården, anstalten Salberga. AA uppgav att personalen i anstalten öppnade försändelser från advokat och olika myndigheter – polis, åklagare m.fl. – till honom. Enligt AA hade personalen som jobbade med brevgranskning vid ett flertal tillfällen öppnat försändelser från Skatteverket och dessutom ringt till Skatteverket och lämnat anvisningar om att hans namn inte ska anges på kuvert utan att försändelsen i stället ska adresseras till anstalten. AA uppgav vidare att det inte alltid gick att utläsa vem eller vilka som hade genomfört granskningen. AA uppgav också att personalen hade öppnat ett brev från polisen till honom. I brevet fanns en CD-skiva som innehöll förundersökningen i ett mål där han skulle vittna. Enligt AA hade han först fått besked om att brevet inte hade kommit till anstalten, men efter att han tjatat på personalen fick han så småningom veta att brevet hade beslagtogs och lagts i förrådet. AA var också kritisk till att anstalten hade beslutat att han inte fick ta del av innehållet på CD-skivan, trots att det var en anställd i anstalten som i samråd med polis och åklagare kommit fram till att förundersökningen skulle skickas på en CD-skiva i stället för i utskriven form. AA uppgav slutligen att det ”försvann” egendom ur den post som ankom till anstalten. För honom hade det ”försvunnit” 5 000 kr i kontanter och nio brev som innehöll böcker, CD-skivor och ljudböcker.

Utredning

Ett utdrag ur Kriminalvårdens klientadministrativa system begärdes in och granskades. Kriminalvården anmodades därefter att yttra sig över vad AA hade framfört.

I sitt remissvar anförde Kriminalvården (Region Mitt), genom regionchefen BB, följande.

Kriminalvården, Region Mitt, har inhämtat uppgifter från Kriminalvårdsinspektör CC samt vårdare DD som arbetar med hantering av brev m.m.

Anstalten Salberga granskar inte advokat- och myndighetsbrev annat än om det finns anledning att anta att avsändaren är oriktig. I avsaknad av mer precisa uppgifter går det inte att närmare bemöta uppgifterna i anmälan.

Uppgiften att personal har ringt till skattemyndigheten och påtalat att AA:s namn inte får stå på kuvertet från skattemyndigheten tillbakavisas från anstalten. Varken personal som utför brevgranskning eller öppnar post ställd till anstalten känner till dessa uppgifter.

Däremot stämmer det att breven från skattemyndigheten enbart är adresserade till anstalten Salberga. Att så sker är naturligt då det inte rör sig om meddelande från en myndighet utan innehållet är enbart andra brevöversändelser till AA. Dessa brev hanteras sedan som vanligt, d.v.s. granskning sker i enlighet med 25–28 §§ lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt.

Brev som granskas stämplas och det anges med stöd av vilket lagrum granskningen har skett, vilken typ av granskning som har utförts, om den intagne har närvarat vid granskningen eller inte, datum samt vem eller vilka som utfört den.

Vad gäller brevet från polisen med en CD-skiva, innehållande en förundersökning, så kom brevet till anstalten den 2 september. Den var ställd till anstalten Salberga med AA:s namn under adressen. Namnet var även skrivet inom parentes. Skivan skrevs in i förrådet den 3 september varvid ett kvitto skrevs ut och skickades till AA. Kvittot torde ha varit AA tillhanda någon dag efter detta.

Eftersom en förundersökning normalt inte får innehållas under tid i gemensamhet samt det faktum att dator för läsning av innehållet endast finns att tillgå på avdelningen, medförde det ett svårlost problem. Personal kontaktade därför polisen som istället skickade hela förundersökningen i pappersformat till anstalten. AA var då dock inte intresserad av att läsa förundersökningen varför den lades tillsammans med hans övriga tillhörigheter i förrådet. Någon skriftlig ansökan om att inneha CD-skivan lämnades inte av AA. Däremot samtalade AA med bl.a. CC om denna skiva. Skriftliga ansökningar från intagna ankomststämplas när de tas emot, detta oavsett om de registreras i KLAS, KVR eller om de förvaras i klientakten i pappersformat.

I ett tidigare yttrande med dnr 4407-2008 anförde Kriminalvården följande.

”Brev som innehåller pengar förtecknas i en s.k. värdebok och sätts därefter in på den intagnes konto. I förteckningen anges beloppet, datumet för ankomsten samt avsändare om detta framgår. Brev som inte innehåller pengar vidarebefordras till den intagne om det inte kvarhålls. Någon dokumentation, annat än att ange eventuell granskningsåtgärd, om brev som enbart befordras görs självklart inte. Om brevet ska kvarhållas fattas däremot ett beslut.

På alla anslagstavlor på avdelningarna i anstalten/häktet Salberga finns anslaget ett postgironummer där anhöriga eller andra kan sätta in pengar till enskilda intagna. När frågor kommer från utomstående om hur man ska skicka pengar till en intagen, rekommenderas postgironumret framför att skicka pengar i ett brev.”

Böcker och CD-skivor (ej brända) vidarebefordras direkt till avdelningen för befordran och bedömning av innehavsfrågan. Oaktat att AA inte med önskvärd tydlighet anger när breven och pengarna skulle ha försvunnit, är hans påståenden mildt sagt anmärkningsvärda. Dylika påståenden är av naturliga skäl också svåra att bemöta.

I flera anmälningar under den senaste tiden har relativt oprecisa påståenden om att tillhörigheter försvinner från anstalten Salbergas förråd och i brevgranskningen. Det som är gemensamt för dessa anmälningar är att de kommer från en enskild avdelning där AA vistas. Eftersom förrådet och brevgranskningen utför arbetsuppgifter för hela anstalten så är det något märkligt att denna ordning enbart skulle gälla omvårdnadsavdelningen där AA vistas.

Författningsbestämmelser

Enligt 25 § KvaL ska brev mellan en intagen och en advokat, en svensk myndighet eller ett internationellt organ som har av Sverige erkänd behörighet att ta emot klagomål från enskilda vidarebefordras utan granskning. Om det finns anledning att anta att uppgiften om avsändare i ett sådant brev till en intagen är oriktig, får brevet granskas i syfte att utreda vem avsändaren är.

Enligt 26 § får ett brev till eller från en intagen i anstalt granskas, om det är nödvändigt med hänsyn till ordningen eller säkerheten. Granskningen ska syfta till att undersöka om brevet

1. innehåller något otillåtet föremål,
2. är ett led i en pågående eller planerad brottslig verksamhet, eller
3. är ett led i ett planerat avvikande eller något liknande förfarande.

Om en intagen under utredningen av ett disciplinärende hålls avskild från andra intagna, får den intagne också hindras från kontakter med andra personer genom brev i den utsträckning det är oundgängligen nödvändigt för att syftet med utredningen inte skall äventyras.

Enligt 27 § får granskning av brev inte vara mer ingående än som är nödvändigt med hänsyn till granskningens syfte.

Vid öppning av brev ska den intagne vara närvarande, om det lämpligen kan ske.

Brev som granskats får hållas kvar, om det är nödvändigt med hänsyn till ordningen eller säkerheten. Den intagne ska underrättas om kvarhållandet så snart det kan ske, om det inte finns synnerliga skäl mot det. Gäller det ett ankommande brev ska den intagne i den utsträckning det är lämpligt få information om innehållet i det. Ett kvarhållet brev ska lämnas ut till den intagne så snart det kan ske och senast när den intagne frigges, om det inte finns särskilda skäl mot det.

Enligt 28 § gäller det som i 25–27 §§ är föreskrivet om brev även annan försändelse och annat skriftligt meddelande än brev. Bestämmelserna i dessa paragrafer som rör en intagen gäller även en sammanslutning av intagna.

Kriminalvårdens bedömning

En viktig fråga som har uppmärksammats i detta ärende är frågan hur post till intagna som har skyddad identitet och kvarskrivning hanteras. Skattemyndigheten skickar inte något meddelande till den intagne utan vidarebefordrar enbart brev och försändelser från andra. I just detta ärende adresserar skattemyndigheten sitt kuvert till anstalten. I det fall det varit adresserat till AA skulle det kunna leda till att ett kringgående av Kriminalvårdens kontroll av införsel av otillåtna föremål samt okontrollerad kommunikation.

I övrigt framkommer inget i utredningen som tyder på att AA har behandlats felaktigt.

AA kommenterade remissvaret. Han gav också in kopior av framställningar om ersättning för förlorad egendom, som han och en annan intagen hade lämnat in till anstalten.

I beslut den 17 april 2009 anförde *JO Nordenfelt* följande.

Bedömning

Enligt 2 kap. 6 § regeringsformen är varje medborgare gentemot det allmänna skyddad mot påtvingat kroppsligt ingrepp även i annat fall än som avses i 4 och 5 §§. Han är därjämte skyddad mot kroppsvisitation, husrannsakan och liknande intrång samt mot undersökning av brev eller annan förtrolig försändelse och mot hemlig avlyssning eller upptagning av telefonsamtal eller annat förtroligt meddelande.

Av 25 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt (kriminalvårdslagen) framgår att brev mellan en intagen och en advokat, en svensk myndighet eller ett internationellt organ som har av Sverige erkänd behörighet att ta emot klagomål från enskilda ska vidarebefordras utan granskning. Om det finns anledning att anta

att uppgiften om avsändare i ett sådant brev till en intagen är oriktig, får brevet granskas i syfte att utreda vem avsändaren är.

Post som Skatteverket förmedlar till en intagen som har skyddade personuppgifter ligger i ett särskilt ytterkuvert. På detta ytterkuvert anges att Skatteverket är avsändare. Det skulle därmed kunna hävdas att en sådan försändelse utgör myndighetspost som ska vidarebefordras till en intagen utan föregående granskning. En sådan tolkning av bestämmelsen i 25 § kriminalvårdslagen framstår emellertid som orimlig och skulle, som Kriminalvården påpekat, kunna leda till ett kringgående av den införselkontroll som sker i anstalter. Jag har alltså inte något att erinra mot att sådana försändelser öppnas. Jag har också fått veta att Skatteverket i sådana fall använder särskilda kuvert, märkta Förmedlingsärende eller Förmedlingsuppdrag. Det borde därmed inte föreligga någon risk för att annan post felaktigt bedöms som förmedlingspost.

När det gäller hanteringen av den CD-skiva, innehållande förundersökningsmaterial, som polisen skickade till AA framgår att brevet med CD-skivan faktiskt öppnades av personalen utan att det förelåg någon misstanke om att uppgiften om avsändaren var oriktig. Kriminalvården har, om jag uppfattat remissvaret riktigt, förklarat anstaltens handlande med att brevet betraktades som ett brev till anstalten, eftersom det var ställt till anstalten, med AA:s namn angivet under anstaltens.

Det skulle kunna resas invändningar mot det synsätt som Kriminalvården gett uttryck för beträffande innebörden av adresseringen. Jag inser emellertid att det finns praktiska skäl som talar för en sådan ordning. Jag finner således inte skäl att rikta någon kritik mot anstalten i detta avseende. För tydlighetens skull vill jag dock tillägga, att om det efter öppnandet av ett brev som adresserats på aktuellt sätt framkommer att brevet är till den intagne personligen, ska brevet därefter hanteras enligt reglerna i kriminalvårdslagen. Om det är fråga om myndighetspost får brevet alltså inte utsättas för ytterligare granskningsåtgärder enligt 25–27 §§ kriminalvårdslagen.

AA har också uppgett att det ibland händer att det inte går att utläsa vem som genomfört brevgranskningen. Dessa klagomål är dock för allmänt hållna för att kunna utredas ytterligare.

AA har i sin anmälan slutligen uppgett att föremål som skickats till honom försvunnit efter att de ankommit till anstalten. Detta påstående har tillbakavisats av Kriminalvården. Uppgift står således mot uppgift. Det framstår inte som meningsfullt att utreda saken ytterligare.

Det har i övrigt inte framkommit något som föranleder något uttalande eller någon annan åtgärd från min sida.